

Milliyetçiliğe Karşı Milliyetçilik Yön-Devrim Hareketi ve Aydınlar Ocağı'nın İktidar Stratejilerinde Milliyetçiliğin Yeri

Onur TÜRKÖLMEZ, *Milliyetçiliğe Karşı Milliyetçilik, Yön-Devrim Hareketi ve Aydınlar Ocağı'nın İktidar Stratejilerinde Milliyetçiliğin Yeri*, Çizgi Kitabevi Yayınları, 13,5 x 21 cm, 1. Basım, Karton Kapak, Kitap Kâğıdı, 224 sayfa, İstanbul 2020.

Mervenur TUZAK*

* Dr.

Orcid Id: 0000-0002-7596-6737

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:
Mervenur Tuzak, Kocaeli, Türkiye

E-posta / E-mail:
merventuzak@hotmail.com

Geliş Tarihi / Recived Date:
14 Ocak 2023

Kabul Tarihi / Accepted Date:
21 Şubat 2023

Kitap Tanıtma / Book Review

Atrf / Citation:
Mervenur Tuzak "Milliyetçiliğe Karşı
Milliyetçilik Yön-Devrim Hareketi ve
Aydınlar Ocağı'nın İktidar Stratejilerinde
Milliyetçiliğin Yeri", *Türk Dünyası
Araştırmaları*, Cilt 133, Sayı 262,
İstanbul 2023, s. 137-140.



Bu makale Creative Commons BY-NC-SA
2.0 tarafından lisanslanmıştır. /
This article is licensed under a Creative
Commons BY-NC-SA 2.0.

Onur TÜRKÖLMEZ, 1989 yılında Şişli'de dünyaya gelmiştir. Sakarya Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü lisans mezunudur (2012). 2014 yılında Milli Türk Talebe birliği üzerine yazdığı tezle Kocaeli Üniversitesi'nden Yüksek Lisans derecesini ve 2020 yılında Sakarya Üniversitesi'nde Türkiye'de İktidar Stratejilerinin Bir Zihniyet Olarak Milliyetçilik Üzerinden Okunması: YÖN-Devrim ve Aydınlar Ocağı Örneği isimli teziyle doktora derecesini almıştır. Yazarın kitabın önsözünde ifade ettiği üzere bu kitap, savunmuş olduğu doktora tezidir.

Kitap "İçindekiler" bölümü ardından, "Önsöz" (s. 9-10), "Giriş" (11-34), "I. Bölüm" (35-61), "II. Bölüm" (63-108), "III. Bölüm" (109-198) ve "Sonuç"tan (s. 199- 209) oluşmaktadır. Her bölüm kendi içerisinde farklı alt başlıklara ayrılmış ve bu başlıklar ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. "İçindekiler" bölümü ayrıntılı bir şekilde ele alınmış olup, kitap boyunca değinilecek konular, konunun alt başlıkları ve bütünlük sağlanarak sayfa sayıları verilerek okurların dikkatine sunulmuştur.

Giriş bölümünde, milliyetçilik araştırmalarının ağırlıklı olarak ilgilendiği sorunlar ve eksik bırakılan noktalara değinilmiştir. Ancak burada milliyetçiliğin ontolojik değil, politik olarak ele alınması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Mil-

liyetçiliğin siyasi ideolojilerden biri olarak anlaşılmasından dolayı yalnızca onu savunan partilere has bir fikir olarak değerlendirildiği söylenmiştir. Bu durumun milliyetçiliğe ve milliyetçilik araştırmalarına verdiği zarar göz önüne serilmeye çalışılmıştır. Yani “*milliyetçilik, zaman zaman yükseliş ve düşüş trendi gösteren bir ideoloji olarak düşünülmemelidir*” (s. 12) şeklinde bir açıklama yapılmış ve kitap içerisinde milliyetçiliğin klasikleşmiş “ilkçilik, etno-sembolcülük ve modernizm” açıklamalarından yararlanılmasının yanında yeni ve özgün bir tanım aranmıştır. Milliyetçilik araştırmalarında klasikleşmiş giriş bölümlerinde olduğu gibi milliyetçiliğin ne olduğu, kuramlarda nasıl ele alındığı ve süreçleri anlatılmış ancak kitapta milliyetçiliğin Türkiye’de devlet ve toplum ilişkileri çerçevesinde kullanımları inceleneceğinden sağ-sol aydın gruplarının milliyetçiliğe yaklaşımlarından bahsedilmiştir. Kitapta milliyetçiliğin incelendiği dönem “1960-1980” yılları arasındır.

Birinci bölüm (s. 35-61) içerisinde Pierre Bourdieu’nün devlet kuramı, metodolojik yaklaşımı, temel kavramlarla ilişkisi, devletin oluşumu ve modern devletin toplumsal dayanağı olarak milliyetçilik konuları ele alınmıştır. İlk olarak Bourdieu’nün devlet kuramı anlatılmış ve sosyal teori içerisinde ikililiğe işaret edilmiştir. Bahsedilen “*ikilemin temelinde şekillenen devlet teorileri ve siyaset sosyolojisi yaklaşımları, devletin toplumsal temellerini tarif etmekten*” (s. 36) uzak olduğuna dikkat çekilmiştir. “Bourdieu’nün Metodolojik Yaklaşımı” bölümü altında ilk olarak Bourdieu’nun “Devlet Tanımı ve Bourdieu’nün Temel Kavramlarıyla İlişkisi” anlatıldıktan sonra sırasıyla “Alan Yaklaşımı, Habitus, Simgesel İktidar ve Simgesel Şiddet, Sermaye Türleri ve Simgesel Sermaye” (s. 41-50) kavramları alan dâhilindeki işlevlerine göre tanımlanmış ve Bourdieu’nun devlet yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. Kitapta, yazarında değindiği gibi, “*milliyetçilik modern siyasi ideolojilerinden biri olmaktan çok, bu ideolojilerin hepsine az ya da çok sirayet etmiş bir duygu durumu, bir zihniyet olarak*” ele alınmıştır. Genel olarak milliyetçilik yorumlarına değinilen birinci bölümün son kısmında milliyetçiliğin farklı yorumu olarak görülen “Sosyalist ve İslami Muhafazakâr milliyetçilik yorumlarıyla YÖN-Devrim Hareketi ve Aydınlar Ocağı”nın (s. 61) inceleneceği söylenmiştir.

İkinci bölüm (s. 63-108) Türkiye’de milliyetçiliğin gelişim ve dönüşüm evrelerinin incelenmesinin yanında “millet-leşme mücadelesi” (s. 65) ele alınmıştır. Özellikle milliyetçiliğin tanım aralığının milletin tanım aralığıyla paralel olmasına dikkat çekilmiştir. Bu tanım aralığının göstermiş olduğu netice ise “*milliyetçilik tasniflerinin her toplumda milliyetçiliğin gelişim süreçlerini izah etme kapasitesinin sınırlı olduğudur*” (s. 66). Ayrıca bu bölümde irdelenen konularda Pierre Bourdieu ve Philip S. Gorski’nin kavramsal açıklamaları ve bu açıklamaların Osmanlı’dan Türkiye Cum-

huriyeti süresince geçirdiği süreçler karşılaştırılmıştır. Bourdieu ve Gorski'nin bir toplum içerisinde herkesin ortak kabul ettiği bir sınıflandırma sistemi olmadığı açıklamaları da dikkat çekmiştir. Kitabın bu bölümünde Gorski'nin *“milletleşmeyi ve milletleşme mücadelelerini hızlandıran diğer başlıca etkenleri”* nasıl sıraladığı yer almış (s. 70) ve Osmanlı'nın son yüzyılı içerisinde bu sıralamanın ardı ardına yaşandığına işaret edilmiştir. Bu yaşanan süreçler ise *“Modern Osmanlı Milletlerinin Kuruluşu: Üç Tarz-ı Siyaset ve Diğerleri”* (s. 71-78), *“Osmanlılıktan Osmanlı İslamcılığına”* (s. 78-82), *“Osmanlı İslamcılığı'ndan Müslüman Milliyetçiliği'ne”* (s. 82-85), *“Müslüman Milliyetçiliği'nden Türk Milliyetçiliği'ne”* (s. 85-90), *“Osmanlı'nın Sair Unsurları: Milliyetçilik, Laiklik, Sosyalizm”* (s. 90-96), *“Cumhuriyet'in Merkezi Kimliği Olarak Türk Milliyetçiliği”* (s. 96-98) isimli alt başlıklarda ele alınmıştır. Burada milliyetçiliğin Osmanlı modernleşmesindeki etkilerine değinilmesiyle birlikte ayrılıkçı milliyetçilikler de dâhil edilmiştir (96-96). Kemalizm'in tüm bu süreçlerin ardından nihai aşama olduğu ifade edilmiştir. Ancak eserin ana iddiası olan milliyetçiliğin üretilebilir bir zihniyet olduğu düşüncesinden hareketle *“yeniden üretim durmamış, modernist bir milliyetçilik olarak Kemalizm'e karşı çıkan muhafazakâr, sosyalist, ırkçı-yayılmacı ve Anadolu milliyetçilik gayri-resmi ideoloji olarak gelişimlerini sürdürmüşlerdir”* (s. 102). Genel anlamıyla eserin II. Bölümünde, Osmanlı'nın son yüzyılından 1960'lı yıllara kadar milliyetçiliğin gelişimi ele alınmıştır.

Üçüncü ve son bölüm kitabın en geniş bölümüdür. Bunun nedeni ise iktidar stratejileri ve milliyetçiliğin seçilen dönem içerisinde karşılaştırılmalı olarak ele alınmasıdır. Bu bölümde özellikle Kemalizm'in nasıl anlaşıldığı, dönüştüğü ve taraflar (sağ-sol) içerisindeki yerinin nasıl olduğu işlenmiştir. Kitabın örnek olay incelemesi olarak ele aldığı *“YÖN-Devrim Hareketi ve Aydınlar Ocağı”* örnekleri de Kemalizm ekseninde irdelenmiştir. Bu bölüm içerisinde örneklerin analitik incelenmesinden ziyade *“doğrudan milliyetçiliğe ilişkin görüşleri ve bu görüşlerde zaman içinde meydana gelen değişim ve dönüşümler”* (s. 111) ele alınmıştır. Kitap içerisinde birincil kaynaklardan ziyade iki grubun zamanla gelişen literatüründen yararlanılmış ve daha önce kullanılmamış olan Bourdieu'cü bakış açısı kullanılmıştır. Ayrıca kitap içerisinde ele alınan konularda anlatılanlar, dönemin ya da konunun ilgili kişilerinin yazılarıyla örneklendirilmiştir. *“1960'lı Yıllar Türkiye'sinin Siyasi Atmosferi ve YÖN-Devrim Hareketinin Ortaya Çıkışı”* başlıklı bölüm ve alt başlıkları içerisinde (s. 112-151) YÖN'ün kuruluşu ve faaliyetlerinden bahsedilmesi ardından YÖN'ün radikalleşmesi ve Devrim gazetesinin bu radikalizmin temsilcili haline gelme süreci anlatılmıştır. *“1970'li Yıllarda Türkiye'de Siyaset: Anarşi ve Komünizme Karşı Milli Birlik”* başlıklı bölüm ve alt başlıkları içerisinde ise (s.

152-198) Aydınlar Kulübü ve Aydınlar Ocağı'ndan bahsedilmiştir. Aydınlar Ocağı'nın faaliyetleri ve milliyetçi duruşu dönem içerisindeki aydınların sözleriyle birlikte anlatılmıştır. Bahsedilen bu bölümlerin içerisinde Bourdieu'cü açıdan izah edildiği de görülmektedir. Türk-İslam Sentezi'nin ne olduğu, dönem içerisinde politik anlamını ve aydınların bu konuyla ilgili düşünceleri yer almakla birlikte "İbrahim Kafesoğlu, Muharrem Ergin, Sabahaddin Zaim, Ahmet Kabaklı, Süleyman Yalçın, Salih Tuğ ve Metin Eriş'in (s. 192) kısa hayat hikâyeleri incelenmiştir. Bölümün sonunda (s. 197) YÖN-Devrim hareketi ve Aydınlar Ocağı'nın fikri ve siyasi süreci karşılaştırılmıştır. Bu kitap, "*Türk milliyetçiliğinin stratejik kullanımlarını YÖN-Devrim Hareketi ve Aydınlar Ocağı'nın milliyetçilik söylemlerini Bourdieu'cü bir perspektifle karşılaştırmak suretiyle incelemiştir*" (s. 199). Kitapta milliyetçiliğin yalnızca temsil edilen siyasi hareketlerin başarısı ile değil, siyasetin işleyişi ve tarafların stratejilerinde aranmasıdır. Sonuç bölümünde Türkiye'de milliyetçilik Pierre Bourdieu'nun sosyolojisinde üç kavramla açıklanmıştır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki bu kitap, yalnızca milliyetçiliğin kavramsal analizi ve tarihsel süreci değil günümüze değin varlığını farklı isimlendirmelerle de koruyan kırılmalara dikkat çekmiştir. Bu nedenle bu kırılmaları, yazarın yorumlarıyla birlikte, okuma imkânı elde edilmiştir. Milliyetçilik belirlenen iki tarafın düşünceleri ve süresi baz alınarak gösterilmiştir. Yazar milliyetçilik çalışmalarında farklı bir yaklaşım sergilemiş olduğundan bu yaklaşımın anlaşılabilmesi için kitabın faydalı olduğu söylenebilir. Ancak kitapta ağır bir dil kullanıldığı da gerçektir. Yazar birçok yerde kullandığı kavramları açıklamış olmakla birlikte bütününe bakıldığında uzun cümlelerin ve ağır dilin okumayı güçleştirdiği görülmüştür.